

KINH TẾ TƯ NHÂN TRONG NỀN KINH TẾ NHIỀU THÀNH PHẦN Ở NƯỚC TA HIỆN NAY

Vũ Anh Tuấn *

TÓM TẮT

Kinh tế nhiều thành phần luôn là nội dung lý luận quan trọng trong hệ thống chính sách kinh tế của Đảng và nhà nước. Trong đó, kinh tế tư nhân, động lực to lớn hoạt động đa dạng, chịu tác động chi phối của các qui luật kinh tế khách quan. Kinh tế tư nhân đã đóng góp tỷ trọng lớn vào cơ cấu GDP và tốc độ tăng trưởng kinh tế; đóng góp tích cực vào phát triển công thương nghiệp và dịch vụ, thúc đẩy chuyển dịch cơ cấu ngành kinh tế; góp phần đa dạng hóa ngành nghề và sản phẩm; tạo nhiều việc làm mới, nâng cao hệ số khai thác nhân lực, giảm áp lực thất nghiệp.

Để kinh tế tư nhân tiếp tục phát triển, cần nhất quán thực hiện những giải pháp cơ bản sau: thực hiện nhất quán và lâu dài quan hệ đa dạng hóa sở hữu tư liệu sản xuất, trong đó thừa nhận sở hữu tư nhân không giới hạn; tôn trọng thị trường, thực thi cơ chế thị trường, thực hiện bình đẳng thực sự giữa các thành phần kinh tế, duy trì và bảo vệ cạnh tranh, tạo động lực cho mọi chủ thể và tầng lớp doanh nhân tham gia vào phát triển kinh tế xã hội; đẩy mạnh cải cách hành chính và tư pháp, đơn giản hóa các thủ tục hành chính; tăng cường đầu tư của nhà nước – “đầu tư môi” vào các lĩnh vực quan trọng liên quan tới quốc kế dân sinh; tiếp tục ghi nhận những đóng góp của giới doanh nhân, thông qua ngày doanh nhân Việt Nam – 13/10 hàng năm.

PRIVATE ECONOMY IN THE MULTI-COMPONENT ECONOMY IN OUR COUNTRY TODAY PRIVATE ECONOMY IN THE MULTI-COMPONENT ECONOMY IN OUR COUNTRY TODAY

SUMMARY

The diversity of economy is always the important argument content in the Economic policies of the country. In there, the private economy is the most promotion, which is affected by many objective economic laws. Private economy distributed a large density for GDP and the speed of the developing of economy. Moreover, it has also distributed significantly for the developing of trade and industry as well as Commercial services. It is the promotion to transfer the economic structure and give out the diversity-industry; new jobs and many products. This is a result to exploit the human resources and reduce the unemployed pressure.

To develop the private economy should be consistent by using these solutions:

Performing the consistent point and using the variety of productive forces; Admitting the private possessive in unlimited; Respecting the market; Applying the marketing structure, giving the equal rights between many fields in the economy, protecting the competition fairly; Giving the promotion for everyone and social classes. This is a chance for businessman who are taking part in the development of economy; Improving and simplifying the innovation of administrative reform; Increasing the investment of the country – “Dau tu moi” (stimulate for investing by giving many amazing ways for special fields of economy as the national policies for people); Recognizing the contribution of Businessman through Vietnamese Businessman’s annual anniversary – October 13th.

* PGS.TS. Trường Đại học Kinh tế thành phố Hồ Chí Minh

1. Kinh tế nhiều thành phần, kinh tế tư nhân và vai trò của kinh tế tư nhân

Kinh tế nhiều thành phần là tổng thể các thành phần kinh tế cùng tồn tại trong môi trường hợp tác và cạnh tranh lẫn nhau, cùng chịu tác động chi phối bởi các qui luật kinh tế khách quan, cùng chịu tác động quản lý bởi hệ thống chính sách và pháp luật của nhà nước. Kinh tế nhiều thành phần và việc phân định các thành phần kinh tế dựa trên các căn cứ: Sự đa dạng hóa quan hệ sở hữu tư liệu sản xuất với nhiều hình thức sở hữu, nhiều chủ thể kinh tế khác nhau; quan hệ biện chứng giữa lực lượng sản xuất và quan hệ sản xuất trong điều kiện trình độ phát triển của lực lượng sản xuất ở nước ta còn hạn chế; sự tương thích giữa các nguyên tắc quản lý, nguyên tắc phân phối trong mỗi thành phần kinh tế mà ở đó bao giờ dù trong nhận thức lý luận cũng như thực tiễn thì quan hệ sở hữu vẫn luôn là quan hệ trung tâm, giữ vị trí chi phối đến các mối quan hệ khác. Ngoài ra việc xem xét và phân định các thành phần kinh tế còn phải tính tới cơ cấu các nguồn lực, vai trò của các loại vốn, sự xuất hiện và phát triển nhanh của các loại hình kinh tế mới đang diễn ra trong xã hội. Cũng cần lưu ý rằng khi xem xét nền kinh tế nhiều thành phần bao giờ cũng bao hàm và chứa đựng cả quan hệ và ý nghĩa giai cấp trong đó.

Còn kinh tế tư nhân xét về định tính là thành phần kinh tế hình thành trên cơ sở hình thức sở hữu tư nhân về tư liệu sản xuất. Kinh tế tư nhân gồm nhiều loại hình tổ chức, nhiều cấp độ quản lý, hoạt động đa dạng trên nhiều lĩnh vực, chịu tác động chi phối của các qui luật kinh tế khách quan, lợi nhuận vừa là động lực vừa là mục tiêu và sức sống của sự tồn tại và phát triển. Khi xem xét về mặt định lượng, kinh tế tư nhân gồm: kinh tế tư bản tư nhân tồn tại trên cơ sở tư hữu lớn về tư liệu sản xuất và lao động thuê mướn trong xã hội – loại hình này gồm các xí nghiệp, công ty hay các tập đoàn tư nhân có qui mô tư bản lớn, sử dụng chủ yếu lao động làm thuê; kinh tế cá thể gắn liền với kinh tế hộ

tiểu chủ tồn tại như một thực thể khách quan của nền tiểu sản xuất dựa trên cơ sở tư hữu nhỏ về tư liệu sản xuất và lao động của người sở hữu là chính – loại hình này gồm các cơ sở sản xuất kinh doanh nhỏ lẻ trong tất cả các lĩnh vực của nền kinh tế.

Thực tế thời gian qua cho thấy, muốn huy động tốt nội lực bên trong, tận dụng và tranh thủ tốt ngoại lực từ bên ngoài thì điều không thể thiếu là việc tạo lập môi trường kinh tế phù hợp để đánh thức tiềm năng, khơi dậy nguồn lực, giải phóng sức dân cho sự phát triển. Cùng với việc hình thành cơ chế thị trường, kinh tế tư nhân thực sự trở thành nguồn lực và là động lực to lớn – một trong những động lực quan trọng trong phát triển kinh tế xã hội thời gian qua, và sẽ tiếp tục là nguồn cảm hứng phát triển của nền kinh tế. Cần lưu ý rằng, nói tới cơ cấu kinh tế nhiều thành phần cũng có nghĩa nói tới cơ cấu lợi ích kinh tế trong xã hội, do đó nói tới kinh tế tư nhân tức nói tới lợi ích của từng cá nhân trong xã hội, nói tới lợi ích từng chủ thể trong nền kinh tế vì thế liên quan trực tiếp tới hình thức sở hữu tư nhân, mà trong quan hệ lợi ích gồm ba phân hệ cơ bản: lợi ích cá nhân, lợi ích tập thể và lợi ích toàn xã hội. Trong đó, lợi ích cá nhân luôn là động lực trực tiếp và mạnh mẽ nhất thúc đẩy các chủ thể hành động mọi lúc, mọi nơi, nó có tác dụng điều chỉnh cách nghĩ, cách làm, cách hành động của các chủ thể theo hướng hiệu quả và có lợi nhất cho từng chủ thể. Vì thế tôn trọng và khuyến khích kinh tế tư nhân phát triển đồng nghĩa với việc khơi dậy nguồn cảm hứng và động lực mạnh nhất trong dân cho sự phát triển kinh tế đất nước.

A. Smith – nhà kinh tế học nổi tiếng của thời kỳ công trường thủ công, trong tác phẩm sự phồn thịnh của các quốc gia xuất bản năm 1776 đã từng cho rằng con người ta sinh ra vốn có lòng vị kỷ và tính tư lợi, nên trong mọi hoạt động người ta chỉ xoay quanh việc thực hiện tính tư lợi, trong quá trình đó mọi người đã vô tình tạo ra ích lợi vô cùng to lớn cho xã hội mà dù xã hội có muốn cũng không thực hiện được,

đó là tạo ra động lực mạnh mẽ thúc đẩy xã hội phát triển, mặc dù trong sự phát triển đó cũng có những mặt trái của nó. Thực tế đã chứng minh những gì khách quan thì tồn tại, những gì chủ quan không phù hợp với xu thế khách quan thì sớm muộn cũng bị loại bỏ. Việc các nước xã hội chủ nghĩa, trong đó có nước ta trong thời kỳ bao cấp, do nhận thức sai lệch về các qui luật phát triển tự nhiên và xã hội, đánh giá tình trạng xã hội thiếu khách quan, quá coi trọng mặt quan hệ sản xuất trong khi xem nhẹ nội dung chính của nền sản xuất là lực lượng sản xuất, những nhận thức này dẫn tới chỗ quá coi trọng kinh tế quốc doanh và tập thể, e ngại và đổ kỵ với kinh tế tư nhân nên đã ngăn cản kinh tế tư nhân phát triển, hiện thực hóa nhận thức đó là việc chống lại thị trường, cơ chế thị trường, kết quả là đẩy nền kinh tế vào khủng hoảng và suy thoái ngày càng nghiêm trọng, như vậy người ta đã không chống lại được thị trường, mà ngược lại những gì thị trường tự nó tồn tại đã ngày càng mang lại những lợi ích cho xã hội, cho con người ngày càng thiết thực hơn. Vì thế, không phải ngẫu nhiên Đảng ta cho rằng: “Chính sách kinh tế nhiều thành phần là chiến lược lâu dài và nhất quán trong suốt thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở nước ta” – thực chất của quan điểm này là

việc tôn trọng thị trường, cơ chế thị trường, duy trì cạnh tranh khuyến khích kinh tế tư nhân phát triển.

Kể từ khi Đảng ta khởi xướng đổi mới (Đại hội VI năm 1986), nhất là từ năm 1990 đến nay khi Luật Công ty ra đời, nhất là từ khi Luật doanh nghiệp có hiệu lực vào năm 2000, kinh tế tư nhân được nhìn nhận như một bộ phận quan trọng trong nền kinh tế quốc dân. Cũng kể từ đó, Đảng và nhà nước ta không ngừng hoàn thiện chính sách kinh tế nhiều thành phần, không ngừng cải cách hành chính và tư pháp nhằm gỡ bỏ mọi cản trở định kiến từng tồn tại về kinh tế tư nhân, mở đường cho kinh tế tư nhân phát triển nhanh cả về số lượng doanh nghiệp và qui mô vốn đầu tư.

Tính đến nay cả nước đã có khoảng trên 500 ngàn doanh nghiệp ở tất cả các thành phần kinh tế mà chủ yếu trong số này là các doanh nghiệp nhỏ và vừa thuộc thành phần kinh tế tư nhân. Thành phố Hồ Chí Minh là một điển hình về tính năng động trong phát triển các doanh nghiệp tư nhân mà chủ yếu là các doanh nghiệp nhỏ và vừa. Số liệu sau đây cho thấy xu hướng phát triển của thành phần kinh tế tư nhân trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh thời gian qua.

Bảng 1: Số lượng doanh nghiệp, qui mô vốn và lao động trong doanh nghiệp ở TP.HCM giai đoạn 2001 – 2009

Năm	Tiêu chí	Doanh nghiệp đang hoạt động (DN)	Vốn hoạt động (triệu vnd)	Lao động (người)
2001		7.180	17.220.741	147.491
2003		13.414	35.649.273	262.277
2005		21.039	56.818.376	352.079
2007		33.433	115.483.843	439.752
2009		55.465	352.784.046	540.048

Nguồn: Số liệu khảo sát doanh nghiệp của Sở Kế hoạch và Đầu tư TP.HCM năm 2009

Số liệu trên cho thấy kể từ khi Đảng và nhà nước chủ trương khuyến khích phát triển kinh tế tư nhân thì khu vực tư nhân phát triển rất nhanh chóng cả về số lượng doanh nghiệp và qui mô vốn đầu tư, do vậy khu vực này đã đóng góp quan trọng vào thực hiện chiến lược phát triển kinh tế xã hội đất nước.

Dưới đây là những so sánh giữa các thành phần kinh tế và sự đóng góp của kinh tế tư nhân cho nền kinh tế trong giai đoạn 2006 – 2009.

Bảng 2: So sánh một số chỉ tiêu giữa doanh nghiệp tư nhân với doanh nghiệp nhà nước và doanh nghiệp nước ngoài giai đoạn 2006 – 2009

Chỉ tiêu	Doanh nghiệp	Nhà nước	Tư nhân	Có vốn đầu tư nước ngoài
Cơ cấu vốn đầu tư (%)		44,5	27,7	27,8
Đóng góp cho nền kinh tế				
Nộp ngân sách (không tính thu từ dầu thô) (%)		17,0	11,2	10,3
Tỷ lệ lao động (%)		24,0	53,7	22,3
Thay đổi tỷ lệ lao động (%)		-22,0	88,1	33,9
Cơ cấu GDP (%)		27,8	46,1	17,9
Tăng trưởng GDP (%)		19,0	54,2	17,4
Giá trị SXCN (%)		20,1	35,4	44,5
Tăng trưởng GT SXCN (%)		7,9	45,8	46,3

Nguồn: Tổng Cục thống kê và số liệu báo cáo của các Bộ liên quan

Số liệu trên cho thấy trong giai đoạn 2006-2009, các doanh nghiệp tư nhân không chỉ sử dụng phần lớn lực lượng lao động trong nền kinh tế (53,7%) mà còn là khu vực đóng góp tỷ trọng lớn trong cơ cấu GDP của cả nước (46,1%). Có thể khái quát những đóng góp quan trọng của kinh tế tư nhân vào phát triển kinh tế - xã hội trên các khía cạnh sau đây.

Một là, kinh tế tư nhân đã đóng góp tỷ trọng lớn vào cơ cấu GDP và tốc độ tăng trưởng kinh tế. Có thể nhìn nhận vai trò này qua các số liệu thống kê trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh.

Bảng 3: Cơ cấu GDP và tốc độ tăng GDP phân theo thành phần kinh tế

Năm	2000	2005	2009
Tiêu chí			
Cơ cấu GDP (%)			
1. Tổng số	100	100	100
2. Theo thành phần kinh tế			
Nhà nước	43,0	35,0	27,4
Tư nhân	37,6	43,2	49,3
Nước ngoài	19,4	21,8	23,3
Tốc độ tăng GDP (%/năm)	2001-2005	2006-2009	2001-2009
1. Tổng số	11,0	10,8	10,9
2. Theo thành phần kinh tế			
Nhà nước	8,0	2,2	5,4
Tư nhân	13,9	15,7	14,7
Nước ngoài	11,4	14,3	12,7

Nguồn: Cục Thống kê TP.HCM

Hai là, kinh tế tư nhân đóng góp tích cực vào phát triển công thương nghiệp và dịch vụ, thúc đẩy chuyển dịch cơ cấu ngành kinh tế theo hướng công nghiệp hóa, hiện đại hóa. Nếu xét ở thành phố Hồ Chí Minh, một thành phố hiện đại

và có tỷ trọng kinh tế lớn nhất nước, ta thấy cơ cấu ngành kinh tế chuyển dịch theo hướng tích cực, biểu hiện tỷ trọng ngành dịch vụ tăng lên nhanh chóng, số liệu dưới đây cho thấy điều đó.

Bảng 4: Cơ cấu ngành kinh tế ở TP.HCM giai đoạn 2005 – 2009 (%GDP)

Năm	2005	2009
Ngành		
Nông nghiệp	1,2	1,2
Công nghiệp & xây dựng	48,2	44,0
Dịch vụ	50,6	54,8

Nguồn: Cục Thống kê TP.HCM-35 năm TP.HCM

Ba là, kinh tế tư nhân góp phần đa dạng hóa ngành nghề, đa dạng hóa sản phẩm, thỏa mãn nhu cầu tiêu dùng đa dạng của xã hội, tăng dung lượng hàng hóa trên thị trường, thúc đẩy hội nhập kinh tế quốc tế.

Bốn là, tạo nhiều việc làm mới, nâng cao hệ số khai thác nhân lực, giảm áp lực thất nghiệp.

2. Một số giải pháp tiếp tục phát triển kinh tế tư nhân

Để kinh tế tư nhân tiếp tục phát triển, đóng góp tích cực cho sự phát triển kinh tế - xã hội trong thời gian tới cần nhất quán thực hiện những giải pháp cơ bản sau:

Thứ nhất, thực hiện nhất quán và lâu dài quan hệ đa dạng hóa sở hữu tư liệu sản xuất với

các hình thức sở hữu cơ bản: sở hữu nhà nước, sở hữu tập thể, sở hữu tư nhân. Trong đó thừa nhận sở hữu tư nhân không giới hạn, để kinh tế tư nhân có thể phát triển không bị hạn chế về qui mô và mở rộng các lĩnh vực hoạt động của kinh tế tư nhân trong các lĩnh vực như: dịch vụ, phát triển hạ tầng cơ sở, nhà ở ...

Thứ hai, tôn trọng thị trường, thực thi cơ chế thị trường, thực hiện bình đẳng thực sự giữa các thành phần kinh tế, duy trì và bảo vệ cạnh tranh, tạo động lực cho mọi chủ thể và tầng lớp doanh nhân tham gia vào phát triển kinh tế xã hội.

Thứ ba, đẩy mạnh cải cách hành chính và tư pháp, đơn giản hóa các thủ tục hành chính, tạo điều kiện thuận lợi nhất cho mọi chủ thể trong việc lập và giải thể doanh nghiệp; cho doanh nghiệp trong việc tiếp cận thông tin, thị trường, tiếp cận và tận dụng cơ hội trong sản xuất kinh doanh, đồng thời hỗ trợ cho doanh nghiệp trong việc đối phó với tình trạng cạnh tranh quốc tế để hạn chế rủi ro trong quá trình hội nhập.

Thứ tư, tăng cường đầu tư của nhà nước – “đầu tư môi” vào các lĩnh vực quan trọng liên quan tới quốc kế dân sinh. Sự đầu tư của nhà nước sẽ có tác động lôi kéo, hướng dẫn đầu tư của tư nhân vào các ngành, các lĩnh vực trong toàn bộ nền kinh tế quốc dân, nhất là khu vực

nông thôn, nơi tiềm năng tài nguyên còn nhiều, nhân lực dồi dào. Việc đầu tư phát triển kinh tế nông thôn theo hướng từng bước đô thị hóa không chỉ tạo thế phát triển toàn diện xã hội mà còn nhằm nâng cao đời sống vật chất tinh thần cho 2/3 dân cư của cả nước. Ngoài việc thực hiện đầu tư môi, nhà nước cần tăng cường các hoạt động hỗ trợ cho doanh nghiệp trên các khía cạnh như: hỗ trợ tài chính, tín dụng, xuất nhập khẩu, và phát triển nguồn nhân lực, duy trì ổn định chính trị và kinh tế vĩ mô.

Thứ năm, tiếp tục ghi nhận những đóng góp của giới doanh nhân, thông qua ngày doanh nhân Việt Nam - 13/10 hàng năm để quảng bá và tôn vinh những doanh nhân thành đạt, có nhiều đóng góp cho xã hội để khơi dậy nhiệt huyết làm giàu của giới doanh nhân cho xã hội. Nhà nước cần có nhiều hoạt động thiết thực nhằm hỗ trợ để hình thành tầng lớp doanh nhân có đủ năng lực cạnh tranh với các doanh nhân trong khu vực và trên thế giới.

Tóm lại, phát triển kinh tế tư nhân trong nền kinh tế thị trường nhiều thành phần là xu thế tất yếu. Để tiếp tục phát triển nhanh khu vực kinh tế tư nhân cần thừa nhận lâu dài quan hệ đa dạng về sở hữu tư liệu sản xuất, thừa nhận sở hữu tư nhân, không ngừng hoàn thiện cơ chế thị trường tạo động lực cho mọi chủ thể tham gia vào phát triển kinh tế đất nước.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Cục Thống kê TP. HCM. Niên giám Thống kê hàng năm.
2. Văn kiện Đại hội Đảng Cộng sản Việt Nam các kỳ VI – XI. Nxb LLCT, Hà Nội.
3. C.Mác, Tư bản Q1. Nxb Sự Thật, HN, năm 1987.
4. PGS.TS Vũ Anh Tuấn, Giáo trình Lịch sử các học thuyết kinh tế. Nxb TN, 2010.
5. PGS.TS Vũ Anh Tuấn, Các giải pháp vượt qua rào cản thương mại đối với doanh nghiệp trong sản xuất kinh doanh và xuất-nhập khẩu. Đề tài NCKH cấp Bộ; mã số B2009-09-83. Đại học Kinh tế TP.HCM, 2011.
6. Số liệu điều tra khảo sát khu vực doanh nghiệp của Sở Kế hoạch và Đầu tư TP.HCM, năm 2010.A